

AMIHALACHIOAIE c. MOLDOVA

(Cererea nr. 60115/00)

HOTĂRÂRE

20 aprilie 2004

În cauza Amihalachioaie c. Moldovei,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a doua) în ședința camerei
compusă din:
D. J.-P.COSTA, președinte,
C.BIRSAN
K.JUNGWIERT,
V.BUTKEVYCH,
Dna W. THOMASSEN,
D. S. PAVLOVSKI, judecători,
și D. T.L.EARLY, grefier adjunct de secție,
După ce au deliberat în camera de ședințe la 3 februarie și 23 martie 2004,
Emite hotărârea aceasta adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 60115/00) înaintată împotriva Republicii Moldova prin care un resortisant al acestui stat dl Gheorghe Amihalachioaie („reclamantul”) a sesizat Curtea la 14 iulie 2000 în conformitate cu articolul 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților sale Fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de către dl A.Tănase, avocat din Chișinău. Guvernul moldav („Guvernul”) este reprezentat de către agentul său, dl V. Pârlog, de la Ministerul Justiției.

3. Reclamantul invoca o violare a dreptului său la libertatea de expresie, garantat de articolul 10 al Convenției din cauza condamnării sale de a plăti o

amendă pentru criticarea unei decizii a Curții constituționale referitoare la constituționalitatea unei legi cu privire la organizarea profesiei de avocat.

4. Cererea a fost atribuită primei secții a Curții (articolul 52 par.1 al regulamentului). În cadrul acesteia, camera abilitată cu examinarea cauzei (articolul 27 par.1 al Convenției) a fost constituită conform articolul 26 par. 1 al regulamentului.

5. La 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat compoziția secțiilor sale (articolul 25 par.1 al regulamentului). Prezenta cerere a fost atribuită secției a doua după remaniere (articolul 52 par. 1).

6. Printr-o hotărâre din 23 aprilie 2002, camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. Atât reclamantul cât și Guvernul au depus observațiile scrise referitoare la fondul cauzei (articolul 59 par. 1 al regulamentului).

ÎN FAPT

I . CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. Reclamantul este un cetățean moldav, născut în 1949, cu reședința în Chișinău (Moldova). În calitate sa de avocat, el este președinte al Uniunii Avocaților din Moldova.

9. În 2000, un grup de deputați și avocatul parlamentar din Moldova au sesizat Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate a legii nr. 395-XIV cu privire la organizarea profesiei de avocat care prevedea, printre altele, obligația pentru toți avocații care exercită în Moldova de a face parte din Uniunea Avocaților, formată din toți avocații înscrși în barourile țării. Ei invocau că afilierea obligatorie a avocaților la această uniune era contrară dreptului de libertate de asociere garantat de Constituția moldavă.

10. După ce a obținut, printre altele, avizul Uniunii Avocaților, care a estimat că legea era conformă Constituției, Curtea Constituțională a emis la 15 februarie 2000 o decizie care declara neconstituționalitatea dispozițiilor ce prevedea afilierea obligatorie a avocaților la Uniunea Avocaților din Moldova.

11. Într-o conversație telefonică cu A.M., jurnalist la ziarul „Экономическое обозрение”, reclamantul a criticat decizia Curții Constituționale.

12. În numărul din februarie 2000 al ziarului „Экономическое обозрение”, A.M. a publicat un articol referitor la polemica declanșată printre avocați prin decizia din 15 februarie a Curții Constituționale. Printre altele, el se referea la convorbirea telefonică cu reclamantul în următorii termeni:

„(...) După ce decizia Curții Constituționale a fost făcută publică, Экономическое обозрение a pus câteva întrebări președintelui Uniunii Avocaților, dlui Gh. Amihalachioaie. Probabil, din această cauză comentariile sale au fost foarte emoționale:

„Din cauza hotărârii Curții Constituționale, se va instala o anarhie completă în profesia de avocat - a spus dl Amihalachioaie. Veți vedea ce se va petrece peste un an. De azi, nu mai este un sistem unic de organizare a profesiei, nici stat unitar. Noi ne-am obișnuit cu aceasta – este cu mult mai ușor să trăiești în haos. Taxele nu se plătesc, nu există control și, prin urmare, nici etică, nici disciplină și nici responsabilitate.

În lumina celor spuse, se pune întrebarea: Curtea Constituțională este - ea constituțională? În anul 1990, Națiunile Unite au adoptat Principiile de bază cu privire la rolul avocaților, garantate perfect în dreptul nostru. Peste tot în lume, profesia de avocat este independentă, pe când în Moldova ea este subordonată puterii executive, și anume, Ministerului Justiției. Aceasta reprezintă o violare serioasă a principiilor democratice fundamentale.

Curtea Constituțională n-a luat în considerare exemplele specifice ale jurisprudenței Curții de la Strasbourg invocate în observațiile prezentate de Uniunea Avocaților. Probabil că judecătorii Curții Constituționale nu consideră Curtea Europeană a Drepturilor Omului o autoritate. Trebuie să înțeleg că ei au obținut mai multă experiență în cinci ani decât judecătorii din Strasbourg în cincizeci de ani? Cu certitudine, noi vom informa Consiliul Europei că Moldova nu respectă jurisprudența și exigențele formulate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.”

În conformitate cu termenii folosiți de dl Amihalachioaie, printre juriști, avocații au fost considerați întotdeauna ca fiind în primul rând: „Cu toate acestea, chiar după decizia Curții Constituționale, corpul avocaților rămâne o putere.” (...)

13. Printr-o scrisoare din 18 februarie 2000, președintele Curții Constituționale a informat reclamantul că, ținând cont de cele spuse formulate în ziarul „Экономическое обозрение”, chestiunea unei lipse posibile de considerare, în sensul articolului 82 par. 1 e) al Codului jurisdicției constituționale, în privința acestei Curți se putea pune, și îl invită să prezente observațiile scrise la acest subiect într-un termen de zece zile.

14. La 28 februarie 2000, reclamantul a prezentat observațiile cerute. În ele el a indicat că el a auzit despre publicarea celor spuse prin intermediul scrisorii din 18 februarie 2000 pe care i-a adresat-o Curtea Constituțională și a confirmat

că a avut cu ziaristul A.M. o lungă conversație telefonică la subiectul deciziei din 15 februarie 2000. Totodată, el sublinia că cele spuse au fost denaturate și depășeau contextul lor. El a adăugat că dacă A.M. i-ar fi prezentat articolul înainte de publicare, el ar fi verificat riguros felul în care acestea erau prezentate și deci și-ar fi asumat toată responsabilitatea.

15. La 6 martie 2000, Curtea Constituțională pronunță, aplicând articolele 81 și 82 ale Codului de jurisdicție constituțională, o decizie definitivă aplicându-i reclamantului o amendă administrativă de 360 lei (echivalentul 36 euro).

Ea a constatat că, în interviul sus-menționat, reclamantul a declarat : „ în urma deciziei Curții Constituționale, se va instala o anarhie totală în organizarea avocaților”, în acest context, „se pune întrebarea de a ști dacă Curtea Constituțională este constituțională” și, „pentru judecătorii Curții Constituționale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu este o autoritate”. Ea a considerat că aceste afirmații demonstau o lipsă de respect a reclamantului față de Curtea Constituțională și o absență totală de considerare pentru decizia acestei Curți.

16. Decizia Curții Constituționale fiind definitivă, reclamantul a plătit la 7 iulie 2000 suma de 360 lei (echivalentul de 36 euro) la contul Ministerului Finanțelor.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

17. Dispozițiile pertinente ale Codului jurisdicției constituționale sunt stipulate astfel:

Articolul 81 par.1

2. În scopul protecției demnității judecătorilor Curții Constituționale și a participanților la procedură și în scopul asigurării condițiilor adecvate pentru exercitarea justiției constituționale, Curtea poate lua măsurile prevăzute la articolul 82.”

Articolul 82

„(1) În scopul asigurării bunei funcționări a justiției constituționale, se poate dispune o amendă administrativă de cel mult 25 salarii minime lunare în următoarele cazuri:

a) declarațiilor neconstituționale care n-ar fi modul lor de exprimare;

- b) imixtiune în activitatea procedurală a judecătorilor Curții Constituționale, tentativa de a-i influența prin mijloace ieșind din cadrul procedural;
- c) refuzul de a se conforma, fără motive serioase, cerințelor judecătorilor Curții în conformitate cu modalitățile prevăzute și în termenul atribuit și nexecutarea hotărârilor și a avizelor Curții;
- d) violării jurământului judiciar;
- e) lipsa de respect față de Curtea Constituțională, și anume refuzul de a se supune ordinelor președintelui, încălcarea disciplinei și îndeplinirea altor acte ce demonstrează o absență evidentă de considerare pentru Curte și procedura sa (...)”

18. Articolul 4 al legii Nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994 cu privire la presă stipulează:

„Publicațiile periodice (...) publică, în funcție de aprecierile lor proprii, documente și informații, ținând cont de faptul că exercițiul acestor libertăți, conținând drepturi și obligații, este supus unor formalități, condiții, restricții, sau sancțiuni prevăzute de către lege, care constituie măsuri necesare într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, protecția sănătății sau moralei, protecția reputației sau drepturilor altuia, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare.”

IN DREPT

1. REFERITOR LA VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 10 AL CONVENȚIEI

19. Reclamantul susține că condamnarea sa constituie o ingerință nejustificată în dreptul său la libertatea expresiei. El invocă articolul 10 al Convenției în conformitate cu care:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea expresiei. Acest drept cuprinde libertatea opiniei și libertatea de a primi sau de a comunica informații sau idei fără ca autoritățile publice să se amestece și fără considerare de frontieră.(...)”

2. Exercițiul acestor libertăți conținând drepturi și responsabilități poate să fie supus unor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri

necesare, într-o societate democratică, (...) pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare.”

A. Argumentele părților

1. Reclamantul

20. Reclamantul consideră că ingerința în dreptul său la libertatea de expresie nu era nici „prevăzută de lege”, nici „necesară într-o societate democratică”.

21. Mai întâi el susține că articolul 82 al codului de procedură constituțională nu întrunește exigențele de previzibilitate a legii deoarece el nu definește cu claritate actele susceptibile de a cădea sub lovitura unei sancțiuni administrative. În particular, el se plânge că din conținutul articolului 82 nu reiese dacă sunt susceptibile de a fi reprimite doar faptele comise în timpul unei audiențe în fața Curții Constituționale sau orice act ce exprimă o absență de considerare în privința curții și a procedurii acestei instanțe.

22. El mai spune că nu a criticat Curtea Constituțională sau judecătorii săi în general dar că în cadrul unei dezbateri largi referindu-se la organizarea profesiei de avocat el a dezaprobat decizia luată de această Curte. De aici, el consideră că sancțiunea la care a fost supus nu era necesară într-o societate democratică.

2. Guvernul

23. Guvernul admite că a fost o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de expresie, dar el crede că ingerința răspunde exigențelor paragrafului 2 ale articolului 10 al Convenției.

El mai consideră că articolul 82 al Codului jurisdicției constituționale corespunde criteriului de previzibilitate, odată ce el este interpretat în lumina articolului 81 care prevede drept scop a eventualelor ingerințe, protecția demnității judecătorilor Curții Constituționale și garanția condițiilor adecvate exercitării justiției constituționale.

Or, ținând cont de funcția reclamantului și de experiența profesională, Guvernul estimează că el ar fi putut să-și dea seama că autoritatea Curții Constituționale ar trebui respectată nu doar în cadrul audierilor, dar de asemenea și în afara acestora.

24. Guvernul mai invocă că ingerința era justificată prin grija de a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare și că ea era necesară într-o societate democratică, deoarece reclamantul depășise limita unei critici admisibile, expresiile sale defăimând și ofensând judecătorii Curții Constituționale și Curtea însăși. Printre altele, el subliniază că reclamantul, fiind avocat, este supus unei obligații de rezervă față de puterea judecătorească și că de aici, libertatea sa de expresie era mai restrânsă.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

25. Curtea amintește că o „lege” în sensul articolului 10 par. 2 al Convenției este o normă enunțată cu destulă precizie pentru a permite cetățeanului să-și reglementeze conduita și să prevadă, la un grad rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele care ar putea rezulta dintr-un act determinat. Totodată, aceste norme nu au necesitatea de a fi previzibile cu o certitudine absolută, cu toate că această certitudine ar fi de dorit, căci dreptul trebuie să știe să se schimbe la schimbările de situație. De asemenea, multe legi se servesc, prin forța lucrurilor, de formule mai mult sau mai puțin vagi a căror interpretare și aplicare depinde de practică (*Sundaz Times c. Regatului Unit* (nr.1) hotărâre din 26 aprilie 1979, seria A nr.30 , p.31, par. 49 și *Hertel c. Elveției* , hotărâre din 25 august 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-I, par. 35).

26. Gradul de precizie depinde într-o mare măsură de conținutul textului în cauză, de domeniul pe care îl acoperă cât și de numărul și de calitatea destinatarilor săi (*Groppera Radio A.G. și al. c. Elveției*, hotărâre din 28 martie 1990, seria A nr. 173, par. 68).

27. Curtea reamintește mai apoi, că statutul specific al avocaților îi plasează într-o situație centrală în administrarea justiției, drept intermediari între justițiabili și tribunale, ceea ce explică normele de conduită impuse în general membrilor Baroului (*Casado Coca c. Spaniei*, hotărâre din 24 februarie 1994, seria A nr. 285-A, p.21, par. 54).

28. Totuși, ea amintește că libertatea expresiei se referă de asemenea și la avocați, care au dreptul de a se pronunța public referitor la funcționarea justiției, dar critica căreia n-ar putea trece unele limite. Ea mai reamintește că, în afară de substanța ideilor și informațiilor exprimate, articolul 10 protejează

de asemenea și modul de exprimare. În acest scop, se cuvine de ținut cont de echilibrul pe care să-l mențină în diferite interese în joc, printre care figurează dreptul publicului de a fi informat asupra întrebărilor care ating funcționarea puterii judiciare, imperativele unei bune administrări a justiției și demnitatea profesiei de avocat (*Schopfer c. Elveției*, hotărâre din 20 mai 1998, *Culegere* 1998- III, p.1053, par. 33).

29. Dacă statele contractante se bucură de o oarecare marjă de apreciere pentru a judeca despre necesitatea unei ingerințe în materie, o astfel de marjă se dublează cu un control european în același timp referindu-se la lege și la deciziile care o aplică (*Sunday Times c. Regatului Unit* (nr. 2), hotărâre din 16 noiembrie 1991, seria A nr. 217, p.29, par. 50)

30. În exercițiul controlului său, Curtea trebuie să analizeze ingerința litigioasă în lumina ansamblului cauzei, incluzând și modalitatea de exprimare a reclamantului și contextul în care au fost exprimate pentru a determina dacă ea era fondată pe „o necesitate socială imperioasă”, „proporțională scopului legitim urmărit” și dacă motivele invocate de către autoritățile naționale pentru a o justifica apar „pertinente și suficiente” (*Sunday Times* (nr.2), citat mai sus, par. 50 și *Nicula c. Finlandei*, nr. 31611/96, par. 44, 21 martie 2002).

2. *Aplicarea în speță a principiilor susmenționate*

31. Curtea notează că reclamantul a fost condamnat pentru că a afirmat într-un „interviu” acordat unui ziar că în urma unei decizii a Curții Constituționale, „ o anarhie totală se va instaura în organizarea profesiei de avocat” și că, de aici, se punea întrebarea de a ști dacă Curtea Constituțională era constituțională. Reclamantul a mai fost condamnat pentru că a declarat că judecătorii Curții Constituționale „ probabil nu considerau Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca fiind o autoritate”.

Or, o astfel de condamnare poate trece drept fiind o ingerință în dreptul său la respectul libertății de expresie, așa cum este garantat de articolul 10 al Convenției.

32. Curtea consideră că ingerința în cauză era „prevăzută de lege”, așa cum o cere paragraful doi al articolului 10 citat mai sus. La acest punct, ea relevă că controversele între părți se referă în acest caz la interpretarea extensivă sau restrictivă a articolului 82 par. (1) lit. e) a Codului de jurisdicție

constituțională, ce conduc actele susceptibile de a cădea sub lovitura unei sancțiuni administrative.

33. Curtea notează că stipularea acestui articol conține o dispoziție generală în conformitate cu care sunt pedepsite cu o amendă faptele care exprimă o absență de considerare manifestată față de Curtea Constituțională și procedura acestei jurisdicții.

Totodată, din avizul Curții, cu toate că acțiunile incriminate nu sunt definite sau enumerate cu o precizie absolută de către lege, reclamantul putea rezonabil să prevadă, ținând cont de formarea sa de jurist și de experiența sa profesională în calitate de președinte al Baroului, că afirmațiile sale erau susceptibile de a cădea sub lovitura dispoziției citate a Codului de jurisdicție constituțională.

34. Curtea estimează de asemenea că ingerința în libertatea expresiei a reclamantului urmărea un scop legitim, fiind justificată din preocuparea (grija) de a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare în sensul paragrafului doi a articolului 10 citat mai sus. Rămâne de știut dacă ea era „necesară într-o societate democratică”.

35. Curtea relevă că declarațiile reclamantului se refereau la o întrebare de interes general și că ele se înscriau în cadrul unei polemici aprinse declanșate printre avocați printr-o hotărâre a Curții Constituționale referitoare la statutul profesiei și care punea capăt organizării avocaților într-o structură unică, Uniunea Avocaților din Moldova, al cărei președinte era reclamantul.

36. În acest context, Curtea estimează că, chiar dacă aceste afirmații pot să fie considerate de natură să denote o oarecare absență de considerare față de Curtea Constituțională datorate faptului deciziei sale, ele nu pot fi calificate nici grave, nici insultătoare față de judecătorii Curții (*mutatis mutandis*, *Skalaka c. Poloniei*, nr. 43425/98, par. 34, 27 mai 2003; *Perna c. Italiei* [GC], nr. 48898/99, par.47, 6 mai 2003; *Nikula* citat, par.48, 52).

37. În afară de aceasta, ținând cont de faptul că anume presa a reluat declarațiile reclamantului și că el a dezmințit mai apoi o parte a afirmațiilor sale (vezi paragraful 14 de mai sus), Curtea estimează că el nu ar putea fi considerat drept responsabil de tot ceea ce figura în „interviul” publicat.

38. În final, Curtea subliniază că dacă amenda la care a fost supus reclamantul, cu suma de 360 lei, fie echivalentul a 36 euro (EUR), reprezintă o sumă puțin importantă în sine, ea nu este prin sine puțin simbolică și

demonstrează intenția de a pedepsi sever reclamantul, odată ce Curtea Constituțională s-a orientat spre maximumul de pedeapsă prevăzută de lege.

39. Având în vedere aceste considerații, Curtea estimează că nu era „o necesitate socială imperioasă” de a restrânge libertatea de expresie a reclamantului și că autoritățile naționale n-au furnizat motive „pertinente și suficiente” pentru a o justifica. Reclamantul nedepășind limitele criticii permise de articolul 10 al Convenției, ingerința incriminată n-ar putea trece pentru „necesară într-o societate democratică”.

40. Din cele spuse a avut loc violare a articolului 10 al Convenției.

II. REFERITOR LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

41. În conformitate cu articolul 41 al Convenției,

„Dacă Curtea declară că a avut loc violarea Convenției și a Protocoalelor sale, și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite de a îndepărta decât imperfect consecințele acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciu

42. Reclamantul solicită acordarea a 100 000 EUR drept repararea prejudiciului moral cauzat prin condamnarea sa care i-a adus o atingere gravă reputației sale de avocat și de președinte a Uniunii Avocaților.

43. Guvernul consideră că suma cerută de reclamant cu titlu de prejudiciu moral este exagerată. El adaugă că, oricum, simpla constatare a violării articolului 10 ar furniza prin sine o satisfacție echitabilă suficientă.

44. Curtea estimează cu Guvernul că constatarea violării constituie prin sine o satisfacție echitabilă pentru orice prejudiciu moral eventual suferit de interesat.

B. Cheltuieli

45. Reclamantul cere 2 000 dolari americani (USD) , fie echivalentul de 1 670 euro (EUR), drept onorarii pentru cheltuielile de avocat în fața Curții. El se sprijină pe convenția despre onorarii pe care el a încheiat-o cu avocatul său, în virtutea căreia această sumă nu era cerută decât dacă reclamantul obținea câștig

de cauză în fața Curții. El subliniază că încheierea unei astfel de convenții este o practică curentă printre avocații moldavi.

46. Guvernul se opune contra acestei pretenții evidențiind în valoare faptul că suma cerută este excesivă și că aceste cheltuieli n-au fost demonstrate.

47. Curtea nu se exprimă asupra convenției în cauză. În speță, conform jurisprudenței, ea trebuie să caute dacă cheltuielile și plățile a căror rambursare este reclamată au fost real și necesar expuse de reclamant și dacă ele sunt rezonabile referitor la mărimea lor (*Nilsen și Johnsen c. Norvegiei* [GC], nr.23118/93, par. 62, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 1999-VIII). Curtea ar putea să se bazeze pentru aprecierea sa pe elemente cum ar fi numărul de ore de muncă a avocatului, cât și tariful orar reclamat (*Iatridis c. Greciei* (articolul 41), nr. 31107/96, par.55, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2000-XI).

Curtea observă că reclamantul n-a depus nici un justificativ în sprijinul pretențiilor sale. În consecință, Curtea decide de a nu aloca reclamantului nici o sumă la acest punct.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Pronunță*, cu 6 voturi pro, 1 contra, că a avut loc violarea Convenției;
2. *Pronunță*, cu 5 voturi pro, 2 contra, că constatarea unei violări furnizează prin sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral cauzat reclamantului;
3. *Respinge*, cu 5 voturi pro, 2 contra, cererea de satisfacție echitabilă pentru surplus.

Redactată în franceză, apoi comunicată în scris la 20 aprilie 2004 în aplicarea articolului 77 par.2 , 3 al regulamentului.

T.L.Early
Grefier adjunt

J.-P. Costa
Președinte

La prezenta hotărâre sunt alăturate, conform articolelor 45 par. 2 al Convenției și 74 par. 2 al regulamentului, următoarele expuneri de opinii:

- opinia în partea concordată și în partea disidentă a dlui Loucaides;

- opinia în partea concordată și în partea disidentă a dnei Thomassen;
- opinia disidentă a dlui Pavlovschi.

Opinie în partea concordantă și în partea separată a dlui judecător Loucaides

Împărtășesc părerea majorității potrivit căreia este o încălcare a articolului 10 din Convenție în cazul dat, dar raționamentul meu este diferit. Eu estimez că restricția prevăzută în legea pertinentă, aplicată reclamantului sub forma unei amenzi administrative fiindcă el în timpul conversației a defăimat hotărârea Curții Constituționale, nu era direct legată de scopul legitim care să corespundă garantării autorității și imparțialității puterii judiciare, și a fost peste ceea ce era necesar pentru a atinge acest scop. În consecință, eu cred că restricția legislativă în cauză ar putea fi ea însăși considerată ca vizând un asemenea scop.

Conform unui principiu de interpretare a Convenției ferm stabilit, restricțiile la drepturile și libertățile enumerate în ea trebuie să fie cuprinse într-un mod strict și îngust. După cum Comisia a observat acest lucru în cauza *Sunday Times* (CEDO, seria B, vol.28, p. 64, § 194), în contextul Convenției o interpretare strictă a clauzelor de excepție semnifică:

„ că nici un alt criteriu decât cele menționate în însăși clauza de excepție nu poate justifica o restricție oricare ar fi ea și că aceste criterii la rândul lor trebuie interpretate astfel ca sensul cuvintelor să nu fie lărgit mai mult decât accepțiunea obișnuită”

În afară de acest principiu de interpretare doi factori proprii articolului 10 încadrează natura și semnificația scopului autorizat pentru restricția la examinare. Este vorba în primul rând de condiția care acceptă ca restricția să fie „ necesară într-o societate democratică” și în al doilea rând de conceptul de „ autoritate” a puterii judiciare pentru apărarea căreia poate fi aplicată restricția.

Chestiunea referitor la faptul dacă o lege care limitează unul din drepturile garantate de Convenție vizează în realitate un scop autorizat trebuie, după părerea mea, să fie întotdeauna examinat pe măsura exigențelor unei societăți democratice moderne. Nu este suficient ca o lege care prevede o asemenea restricție să invoce unul din obiective pentru care restricția pertinentă este permisă. Chestiunea de fond trebuie să rămână întotdeauna cea

de a ști dacă restricția este realmente necesară pentru a atinge acest scop ținându-se cont de condițiile actuale de exercitare a democrației. Dacă restricția merge mai departe de ceea ce este necesar pentru scopul căutat sau dacă ea nu face decât să servească acestui scop din întâmplare sau indirect, ea nu poate fi considerată ca necesară într-o societate democratică pentru a atinge acest scop, și deci e cazul de a considera că ea nu relevă clauza de excepție corespunzătoare.

În speță, partea pertinentă a legii în virtutea căreia reclamantul a fost sancționat este următoarea:

„În scopul asigurării unei bune funcționări a justiției constituționale poate fi aplicată o amendă administrativă de cel mult 25 salarii minime lunare în următoarele cazuri: (...) e) desconsiderarea față de Curtea Constituțională și anume îndeplinirea altor acte ce demonstrează o **desconsiderare** vădită față de Curte (...) (litere grase adăugate).”

Totuși, eu nu văd cum ar putea fi necesar, într-o societate democratică modernă, de a sancționa pe cineva care a comis un act care exprimă o „lipsă de considerare” față de o jurisdicție oricare ar fi ea (în opoziție cu conceptul mai strict de „*contempt of court* ”) pentru a garanta autoritatea puterii judiciare. Aceasta apare încă mai clar dacă ținem cont că libertatea de a critica hotărârile tribunalelor și funcționarea puterii judiciare în general este în zilele noastre un aspect indispensabil al democrației, și aceasta cu atât mai mult că această critică garantează un bun control al puterii judiciare. Această critică ar putea fi în mod rezonabil interpretată ca o lipsă de „considerație” față de un tribunal, căci termenul „considerație” este atât de larg încât orice confruntare sau diferend cu un act al puterii judiciare poate fi asimilat unei simple critici.

Este important de a ține cont de exigențele unei societăți democratice moderne unde toate instituțiile de stat trebuie să dea dare de seamă în fața populației, aceasta având dimpotrivă dreptul de a se exprima liber asupra chestiunilor privind o eventuală disfuncție a acestor instituții. Într-o societate democratică modernă, critica acestor instituții, chiar și dacă ea este echivalentă unei lipse de „considerație”, constituie o valoare mult mai importantă decât protecția prestigiului unei instituții de stat oricare ar fi ea. După părerea mea este util de a aminti că un eminent judecător britanic, Lord Denning, *Master of the Rolls*, a spus, în 1968 deja, a propo de un articol care critica dur o hotărâre a Curții de Apel (Acest articol cuprindea pasajul următor : „Recenta hotărâre

adoptată de Curtea de Apel constituie un exemplu straniu de orbire care pune stăpânire uneori pe cei mai buni judecători. Legislația adoptată în 1960 și care apoi a devenit aproape inaplicabilă din cauza deciziilor ne realiste, contradictorii și, pentru hotărârea de principiu, eronate, adoptate de tribunale, inclusiv de Curtea de Apel. Atunci ce fac ei? Cer scuze pentru cheltuielile și problemele cauzate la poliție? Pentru nimic în lume.”) considerată a fi constitutivă a „*contempt of court*”:

„ Acest articol este desigur critic față de această Curte. Cu atât mai mult că se referă la Curtea de Apel, trebuie să recunoaștem că este eronat (...) Permiteți-mi să spun dintr-o dată că noi nu vom utiliza niciodată această noțiune (cea de *contempt of court*) pentru a apăra propria noastră demnitate. Ea trebuie să se bazeze pe fundamente mult mai sigure. Nu ne vom servi nici pentru a-i face să tacă pe cei ce ne critică. Noi nu ne temem de ei. De fapt, problema este altfel importantă, deoarece este vorba de nimic mai puțin decât de libertatea expresiei. Fiecare are dreptul în fața Parlamentului sau în altă parte, în presă sau la radio de a se exprima amabil adică franc referitor la chestiunile de interes general. Comentatorii pot vorbi loial despre tot ceea ce se face într-un tribunal. Ei pot spune că noi ne înșelăm și că deciziile noastre sunt eronate, că ele sunt obiectul unui apel sau nu” (*R.v. Metropolitan Police Commissioner, ex parte Plackburn* (nr.2), (1968) 2 *All England Reports*, p.120)

Mai mult ca atât, termenul „ autoritate” desemnează dreptul de a comanda, puterea de a impune ascultare (dicționarul le petit Robert). Încă o dată, eu nu văd cum o simplă lipsă de „ considerație” față de un tribunal ar putea diminua autoritatea puterii judiciare de a impune ascultare pentru hotărârile sale sau alte acte judiciare. O asemenea „ autoritate” poate fi efectivă chiar și în cazul lipsei de „ considerație” din partea persoanelor asupra cărora ea este exercitată sau de către orice terță parte.

În aceste condiții, eu estimez că legea în cauză, în măsura în care ea interzice în termeni absoluți actele care exprimă o lipsă de considerație față de Curtea Constituțională pentru a proteja, după Guvern, autoritatea acestei Curți, cade în afara câmpului de aplicare a acestui obiectiv și nu se va considera ca lege ce îl vizează pe acesta din urmă. Ceea ce ilustrează clar aplicarea în acest caz a acestei legi față de reclamant.

Articolul 41

Eu am votat împotriva deciziei majorității de a nu alocă o sumă de bani cu titlu de satisfacție echitabilă și cheltuieli reclamantului. Sunt de acord cu motivele invocate de către dna judecător Thomassen pentru a explica că reclamantul ar fi trebuit să înțeleagă că i se acordă asemenea sume.

**Opinie în partea concordantă și în partea separată
a doamnei judecător Thomassen**

Eu împărtășesc părerea majorității potrivit căreia a avut loc încălcarea articolului 10 în cazul dat, dar eu ajung la această concluzie din motive diferite de cele ale ei.

Ingerința în dreptul reclamantului la libertatea expresiei s-ar fonda pe al doilea paragraf din articolul 10 care autorizează de a supune exercițiul acestei libertăți unor restricții necesare „ pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare”. Această justificare este aproape de noțiunea de drept englez de „ *contempt of court* ”, care vizează protecția autorității și independenței tribunalelor, precum și a drepturilor părților la procedurile în justiție, împotriva oricărei atingeri a faptului de publicații sau de alte acte (*Sunday Times c. Royaume-Uni* (nr. 1), hotărârea din 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, p. 30, §§ 55-56).

În cazul dat, articolele 81 și 82 din Codul de procedură constituțională conferă Curții Constituționale puterea de a examina, interoga și a lua măsuri din oficiu și din propria autoritate „ pentru a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale și a participanților la procedură, și pentru a asigura condiții corespunzătoare pentru exercițiul justiției constituționale „ (paragraful 17 din hotărâre).

Orice motiv prezentat pentru a justifica acordarea puterii atât de largi unui tribunal trebuie examinat în de aproape ținându-se cont de dreptul la libertatea expresiei. Aceasta înseamnă, după părerea mea, că în principiu această împuternicire trebuie exercitată numai dacă un tribunal își exercită responsabilitățile care constau în garantarea echității unei proceduri ne examinate, ceea ce fondează pronunțarea sancțiunilor judiciare pentru *contempt of court*.

Nu s-ar putea în mod rezonabil spune că Curtea Constituțională și-a exercitat împuternicirile pentru a garanta echitatea unei proceduri ne examinate. De fapt, ea a început o acțiune împotriva reclamantului, l-a interogat, apoi i-a

aplicat o amendă după pronunțarea hotărârii sale. Măsurile sale nu vizau comportamentul reclamantului în calitate de avocat în cursul procedurii dar atitudinea pe care el o adoptase în calitate de parte comentând hotărârea definitivă pe care a adoptat-o Curtea. Curtea Constituțională a făcut uz de putere nu în scopul prevăzut – garantarea echității procedurii în curs, dar pentru a limita dreptul democratic al reclamantului să dezbată public temeiul hotărârii adoptate de această Curte.

Mai mult ca atât, în măsura în care uzul acestei puteri a antrenat aplicarea unei amenzi reclamantului, ceea ce implică probleme în ceea ce privește dreptul persoanei interesate ca cauza acesteia să fie ascultată de către un tribunal independent și imparțial (*Kyprianou c. Chypre*, nr. 73797/01, hotărârea din 27 ianuarie 2004).

După părerea mea, articolul 10 § 2 nu ar fi justificat acest tip de amestec în dreptul reclamantului la libertatea expresiei. Contrar majorității, eu nu aș considera că măsurile luate și motivele invocate de către Curtea Constituțională (paragraful 15 din hotărâre) vizau garantarea autorității și imparțialității puterii judiciare.

Chiar dacă am presupune că restricțiile la dreptul reclamantului ar emana de la un tribunal imparțial în cadrul procedurii independente și că ele ar putea astfel considerate ca vizând garantarea autorității, imparțialității puterii judiciare, amenda aplicată reclamantului nu ar putea fi considerată necesară într-o societate democratică. În această privință, eu sunt de acord cu părerea majorității, dar eu aș parveni la o altă concluzie identică dacă amenda nu ar avea decât un caracter simbolic (paragraful 39 din hotărâre).

După cum s-a pronunțat judecătorul Loucaides în opinia sa concordantă, eu cred că libertatea de a critica deciziile de justiție și funcționarea puterii judiciare constituie un element indispensabil al democrației. Această cauză demonstrează importanța pe care o are libertatea criticii. Curtea Constituțională a declarat contrară Constituției o lege care obligă avocații din Moldova de a se afilia la ordinul avocaților. O asemenea obligație este admisă în sistemele juridice ale multor țări europene, unde ea este considerată ca necesară pentru a proteja independența profesiei de avocat. Importanța pe care o are această independență este exprimată în recomandarea R (2000) 21 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei în acești termeni „ 1) Avocații ar trebui să fie autorizați și încurajați să creeze și să devină membri ai asociațiilor profesionale locale, naționale și internaționale care, unice sau mai multe, au

sarcina de a ameliora deontologia și de a apăra independența și interesele avocaților. 2) Barourile sau alte asociații profesionale de avocați ar trebui să fie organe autonome și independente de autorități și de public.” Preambulul la recomandarea menționată subliniază că importanța pentru avocați de a se organiza în sânul organizațiilor independente reiese din faptul că este de dorit de a supraveghea ca responsabilitățile avocaților să fie exercitate în mod adecvat și în special din necesitatea pentru avocați de a găsi un echilibru adecvat între îndatoririle față de tribunale și cele față de clienți. Nu se poate nega că critica formulată de către reclamant față de decizia Curții Constituționale se referea la o chestiune de interes general și nu ar fi trebuit reprimată în nimic de către organele de stat într-o societate democratică.

Chiar dacă s-ar presupune că remarcile reclamantului ar fi putut interpretate ca o lipsă de respect sau de „considerație” pentru Curtea Constituțională (paragraful 37 din hotărâre), interesul general – în acest caz, a autoriza o dezbatere publică asupra independenței avocaților – antrenează interesul judecătorilor Curții Constituționale de a se vedea apărați de critici asemănătoare cu cele exprimate de reclamant în timpul discuției, critici care în realitate erau concise și nu erau un atac personal dirijat împotriva acestor judecători (contrar, de exemplu, cauzele *Barford c. Danemark*, hotărârea din 22 februarie 1989, seria A nr. 149, și *Perna c. Italie* (GC), nr. 48898/99, CEDO 2003-V). Iată de ce, chiar dacă s-ar presupune că ingerința ar viza un scop legitim, ea nu ar fi fost considerată, după părerea mea, ca „necesară”.

Continuând firul drept al raționamentului meu, eu nu aș împărtăși părerea majorității potrivit căreia constatarea încălcării ar constitui în sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral adus reclamantului. Din partea lui era rezonabil să susțină că condamnarea sa a vătămat grav reputația sa de avocat și de președinte al ordinului de avocați, care a pledat pentru drepturile de apărare în general. Ar fi fost deci justificat dacă i s-ar fi acordat o reparație în aprecierea echității (vezi, de exemplu, *Nikula c. Finlande*, nr. 31611/96, CEDO 2002-II). Eu nu aș fi aprobat nici decizia de a nu rambursa reclamantului cheltuielile lui pentru al căror titlu el reclamă 2000 USD. Pretențiile lui la acest titlu nu mi se par exagerate, dar, chiar dacă ar fi fost, nu este nici un motiv special de a nu-i acorda nici o sumă la acest titlu (*Foley c. Royaume-Uni*, nr.39197/ 22 octombrie 2002).

Respingând cererile formulate de către reclamant sub unghiul articolului 41, Curtea nu a acordat, după părerea mea, o importanță suficientă gravității

ingerinței care a atins dreptul persoanei interesate la libertatea de expresie, garantat de articolul 10 din Convenție.

Opinie separată a dlui judecător Pavlovski

În cazul dat, majoritatea camerei a făcut concluzia la încălcarea drepturilor reclamantului, garantate de articolul 10 din Convenție. Spre marele meu regret, eu nu am semnat această concluzie.

Eu nu pun la îndoială existența unei ingerințe în prezenta cauză. Problema ține, după părerea mea, de justificarea acestei ingerințe în comparație cu articolul 10 § 2 din Convenție. Trebuie deci de examinat dacă măsura litigioasă era „**prevăzută de lege**”, „**avea un scop legitim**” și era „**necesară într-o societate democratică**”, în sensul acestei prevederi (*Lingens c. Autriche*, hotărârea din 8 iulie 1986, seria A nr. 103, pp. 25-25, § 34-37

I. „Prevăzută de lege”

Chiar dacă s-a înclinat spre semnificația noțiunii „prevăzută de lege”, Curtea, în hotărârea sa *Sunday Times c. Royaume-Uni* (hotărârea din 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, § 49) a declarat :

„ Potrivit Curții, următoarele două condiții contează printre cele care reiese din cuvintele „prevăzute de lege”. **Mai întâi trebuie ca „legea” să fie suficient accesibilă:** cetățeanul trebuie să poată dispune de informații suficiente, în circumstanțele cauzei, despre normele juridice aplicabile în cazul dat. În al doilea rând, se poate considera drept „lege” o normă **enunțată cu atâta precizie pentru a permite cetățeanului să reglementeze conduita sa ; având, în caz de necesitate, consilieri cultivați, trebuie de asemenea de prevăzut, în mod rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele care ar deriva dintr-un act normativ.** Ele nu necesită de a fi previzibile cu o certitudine absolută: experiența o revelă în afara neajunsului. În afară de certitudine, cu toate că e foarte mult de dorit, se însoțește uneori de o rigiditate excesivă; or, dreptul trebuie să se poată adapta la schimbările situației. Astfel, multe legi folosesc, în virtutea lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi ale căror interpretare și aplicare depinde de practică” (litere grase adăugate de mine).

Aplicând principiile sus-menționate pentru prezenta cauză, trebuie de notat punctele următoare.

Accesibilitatea generală a Codului de procedură constituțională nu implică nici o problemă. Acest text este publicat în Monitorul Oficial, unde apar sistematic ansamblul de texte normative, și poate fi consultat pe diverse site-uri Internet, de exemplu pe cel al Curții Constituționale „ www.ccrm.rol.md”, și pe site-ul legislației www.docs.md, etc.

În ce privește calitatea legii, eu estimez că textul este suficient de precis, dat fiind faptul că el ține cont de toate elementele dobândite de tehnicile legislative.

Să examinăm prevederile pertinente ale Codului de procedură constituțională.

Articolul 81. Garanția exercitării justiției constituționale

„ 1. Pentru a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale și a participanților la proces, și pentru a asigura condiții corespunzătoare de exercitare a justiției constituționale, Curtea poate lua măsurile prevăzute la articolul 82.”

Articolul 82. Responsabilitatea pentru încălcarea regulilor de procedură constituțională

„ 1. Pentru a asigura buna funcționare a justiției constituționale poate fi aplicată o amendă administrativă de până la 25 salarii minime în următoarele cazuri:

- a) declarații neconstituționale, indiferent de modul de exprimare;
- b) ingerință în activitatea procedurală a judecătorilor Curții Constituționale, încercare de a exercita influența asupra lor reieșind din cadrul procedural;
- c) refuz de a se conforma, fără motive serioase, cerințelor judecătorilor Curții conform modalităților prevăzute și în termenul stabilit, și ne executarea hotărârilor și avizelor Curții;
- d) încălcarea jurământului judiciar;
- e) lipsa de respect față de Curtea Constituțională prin refuzul de a se supune ordinelor președintelui, infracțiune de disciplină și săvârșirea altor fapte care denotă desconsiderare vădită față de Curte și procedura sa.

2. Măsurile luate de natură să garanteze condițiile corespunzătoare pentru exercitarea justiției constituționale sunt impuse prin decizie a președintelui și sunt consemnate în procesul-verbal sau anexate la acesta.

3. Amenda trebuie plătită într-un termen de 15 zile de la data înștiințării persoanei amendate. Dacă aceasta refuză să plătească sau dacă nu o plătește în termenul stabilit, decizia Curții Constituționale se execută (...) în baza extrasului pertinent din procesul-verbal al ședinței sau al deciziei președintelui (...).”.

Concluziile mele sunt deci următoarele:

1. Această lege definește clar o „necesitate imperioasă” de a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale și de a asigura condițiile corespunzătoare pentru exercitarea funcțiilor lor.
2. Legea enumeră actele pe care legislatorul le consideră ilegale, în special cele care demonstrează „ o desconsiderare vădită față de Curte și procedura sa”.
3. Legea enunță măsurile aplicabile celor care au încălcat prevederile, „ o amendă de până la 25 salarii minime”.

Aceste elemente conduc la concluzia că prevederile Codului de procedură constituțională permit cetățenilor , așa cum se enunță în hotărârea Sunday Times menționată mai sus, „ (...) **de a prevedea, la un grad rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele de natură să derive dintr-un act stabilit** (...)”. fiindcă legea descrie actele criticabile și consecințele negative pe care le antrenează.

Estimez că prevederile legale ale Codului de procedură constituțională sunt de calitate suficientă pentru a concluziona că reclamantul era în măsură să prevadă, „ la un grad rezonabil în circumstanțele cauzei”, riscurile de natură să derive din desconsiderarea vădită față de Curtea Constituțională.

Ingerința este deci „ prevăzută de lege” în cazul dat.

II. Urmărirea unui scop legitim

Nici reclamantul nici Guvernul nu contestă că amenda aplicată urmărirea un scop legitim de a apăra autoritatea, independența și imparțialitatea puterii judiciare.

III. „ Necesară într-o societate democratică”

Diverse instanțe internaționale au confirmat în repetate rânduri că o putere judiciară independentă și imparțială este un instrument indispensabil oricărui stat democratic. Acesta este un element esențial al unui sistem politic bazat pe statul de drept. Este clar că toate statele sunt nu numai autorizate dar și trebuie să întreprindă toate măsurile necesare pentru a apăra demnitatea judecătorilor și, astfel, să apere autoritatea tribunalelor. Mai mult ca atât, ei trebuie să vegheze ca reprezentanții puterii judiciare să-și poată exercita funcțiile fără a se expune unor presiuni ilegale, în special presiunilor psihologice, și să-și poată fonda deciziile prin mijloace de drept pertinente, și nu printr-o motivație viciată de amenințări, insulte, defăimare, calomnie sau alte forme de influență ilegală.

Inviolabilitatea judiciară, care este o garanție de independență a magistraților, nu este un privilegiu ci o condiție prealabilă pentru exercitarea obiectivă și imparțială a funcțiilor lor profesionale. Judecătorii fiind chemați să statueze în ultimă instanță asupra unor chestiuni cu privire la viața, libertățile, drepturile, obligațiile și bunurile cetățenilor, ei trebuie să inspire încredere de justițiabili, care trebuie să fie convinși că funcția judiciară se exercită în deplină independență. Menținerea și sporirea încrederii publice în puterea judiciară sunt recunoscute drept o necesitate publică care răspunde interesului general al societății.

În „Principiile fundamentale privind independența magistraturii”, Adunarea Generală a Națiunilor Unite declară:

„Independența magistraturii este garantată de către stat și enunțată în Constituție sau legislația națională. Incombă tuturor instituțiilor, guvernamentale și altele, de a respecta independența magistraturii. (...) Magistrații reglementează cauzele sesizate în mod imparțial, după fapte și conform legii, fără restricții și fără a fi obiectul unor influențe, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții necorespunzătoare, directe sau indirecte, din oricare parte ar fi sau din oricare motiv ar fi”.

Aceeași chestiune este obiectul Recomandării nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru statele membre privind independența, eficacitatea și rolul judecătorilor (*adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1994 la reuniunea 518 a delegaților miniștrilor*), care enunță:

„ Independența judecătorilor trebuie garantată conform prevederilor Convenției și principiilor constituționale, de exemplu făcând să figureze prevederile speciale în acest scop în Constituții sau în alte texte legislative sau încorporând prevederile prezentei recomandări în dreptul intern. (...) Judecătorii trebuie să ia deciziile lor în deplină independență și să poată acționa fără restricții și fără a fi obiectul unor influențe, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții necorespunzătoare, directe sau indirecte din oricare parte ar fi sau din oricare motiv ar fi. Legea trebuie să prevadă sancțiuni împotriva persoanelor care caută să influențeze astfel judecătorii. Judecătorii trebuie să fie absolut liberi de a statua în mod imparțial asupra cauzelor sesizate, conform propriei lor convingeri și interpretări a faptelor și conform regulilor de drept în vigoare (...) Judecătorii trebuie să dispună de împuterniciri suficiente și să fie în măsură să le exercite pentru a-și îndeplini funcțiile, a apăra autoritatea și demnitatea tribunalului (...)”.

Ansamblul acestor prevederi indică incontestabil că protecția demnității tribunalelor și judecătorilor împotriva influenței necorespunzătoare și apărarea independenței puterii judiciare sunt absolut necesare într-o societate democratică.

Unicul mijloc de care dispune statul pentru a-și îndeplini obligațiile este de a sancționa încălcările acestor principii. Aceasta este calea inevitabil aleasă de legislatorul moldav, care interzice, prin pedeapsa cu amendă, actele de desconsiderare vădită față de Curtea Constituțională și procedura sa.

În cazul dat, reclamantul a formulat trei observații criticând decizia Curții Constituționale.

1. Potrivit persoanei interesate, această decizie are drept efect să facă să domnească un haos total în organizarea profesiei de avocat. Nu va mai fi ordinul profesional unic, nici stat unitar. Impozitele nu vor fi plătite. Nu va mai fi nici un control și, în consecință, nici o etică, disciplină și responsabilitate.
2. A pus la îndoială constituționalitatea chiar a Curții Constituționale.
3. A acuzat Curtea Constituțională că nu are nici o considerație pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența sa.

Conform Recomandării Rec (2000) 21 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre privind libertatea de a exercita profesia de avocat (*adoptată de Comitetul de Miniștri la 25 octombrie 2000 la reuniunea 727 a delegaților de miniștri*), „ avocații trebuie să respecte **autoritatea judiciară** și să-și exercite funcțiile în fața tribunalelor conform legislației și altor reguli naționale (...)”.

Aceeași idee a fost expusă în hotărârea *Shopfer c. Suisse* (20 mai 1998, Recueil 1998-III, § 29) : „ (...) Curtea reiterează că statutul specific al avocaților îi situează într-o poziție centrală în administrația justiției, ca intermediari între justițiabili și tribunale, cei care explică normele de conduită impuse în general membrilor baroului.”

Printre altele, Curtea a declarat deja că acțiunea tribunalelor, care sunt garanții justiției și a căror misiune este fundamentală într-un stat de drept, are nevoie de încrederea publicului (*De Haes et Gijssels c. Belgique*, hotărârea din 24 februarie 1997, Recueil 1997-I, p. 234, § 37).

Având în vedere rolul cheie al avocaților se poate aștepta de la ei ca să contribuie la buna funcționare a justiției și, astfel, la încrederea publicului în aceasta.

În cazul dat, ca și în cazul *Schopfer*, declarația litigioasă a reclamantului nu critica raționamentul deciziei Curții Constituționale ci cuprindea acuzații de defăimare a judecătorilor acestei jurisdicții, precum și a însăși Curții Constituționale, cea mai înaltă autoritate judiciară din stat.

După părerea mea, defăimarea de către reclamant nu dovedește nici respect pentru autoritatea judiciară impusă de Recomandarea Rec (2000) 21 menționată mai sus a Comitetului de Miniștri, nici intenția „de a contribui la buna funcționare a justiției și, astfel, la încrederea publicului în aceasta”, conform hotărârii *Schopfer*.

Chiar și o analiză superficială a afirmațiilor reclamantului denotă că în interviul său el a căutat să compenseze lipsa de argumente juridice încercând să zdruncine încrederea publicului în autoritatea judiciară cea mai înaltă și să o discrediteze făcând aluzii, pe de o parte, la ignoranța juridică a membrilor Curții Constituționale, care nu ar respecta Curtea Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența ei, pe de altă parte, la atitudinea neglijentă față de obligațiile lor profesionale, provocând astfel haos și anarhie juridică în sânul statului și, în plus, distrugând unitatea statului.

Îmi este greu să cred că intenția originală a autorilor Convenției Europene a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale era de a proteja la nivel internațional, prin articolul 10, persoanele care zdruncină încrederea publicului în puterea judiciară, discreditează cea mai înaltă autoritate judiciară a țării și defăimează membrii Curții Constituționale.

Astfel, eu nu am nici un fel de îndoieli că reclamantul prin comportamentul său, a comis acte ce demonstrează desconsiderarea vădită față de Curtea Constituțională și procedura sa și că el se expune deci unei sancțiuni în virtutea Codului de procedură constituțională. Un asemenea comportament nu ar trebui fi protejat, prin definiție, de articolul 10 din Convenție.

„Proporționalitate de ingerință în scopul legitim urmărit”

Înainte de a dezvălui chestiunea de proporționalitate a sancțiunii aplicate reclamantului, îmi pare util, pentru a evita orice neînțelegere, de a furniza câteva precizări referitor la expresia „salariu minim”.

Contrar multor țări europene unde salariul minim reflectă suma necesară pentru a subzista, în Moldova, un salariu minim reprezintă o unitate care servește la calcularea salariului de bază pentru funcționarii de stat și a amenzilor.

Noțiunea de „salariu minim” a fost introdusă prin legea nr. 1432-XIV din 28 decembrie 2000 cu privire la stabilirea și reevaluarea salariului minim. Ea stabilește salariul minim de 18 lei (MDL) (circa 1 125 euro) și enunță în articolul 7 că această sumă se va aplica pentru calcularea amenzilor până la adoptarea noilor versiuni ale Codului penal, Codului de procedură penală, Codului de procedură civilă și Codului de contravenții administrative.

Regulile cu privire la metoda de calculare a salariilor plătite din bugetul statului prevăd, pentru calcularea acestor salarii, aplicarea coeficienților speciali de înmulțire în funcție de postul în chestiune și salariul minim. La salariul de bază se adaugă diverse suplimente prevăzute de lege. La 1 aprilie 2001 Guvernul moldav a stabilit salariul minim de 100 MDL. Totuși suma utilizată la calcularea amenzilor a rămas ne modificată (18 lei MDL).

În ce privește proporționalitatea, după părerea mea, este de menționat următoarele puncte.

Proporționalitatea contribuie la echilibrarea imperativelor scopurilor enumerate la articolul 10 § 2 cu cele din discuția liberă a problemelor de interes public (vezi, *mutatis mutandis*, *Lingens c. Autriche*, hotărârea din 8 iulie 1986, seria A, nr.103, p.26, § 42). Pentru a stabili între ei o justă echilibrare, Curtea nu trebuie să uite că trebuie să se ferească să descurajeze cetățenii, din frica pentru sancțiunile penale sau altele, de a se pronunța asupra unor asemenea chestiuni (*Barfold c. Danemark*, hotărârea din 22 februarie 1989, seria A nr. 149, § 29).

După cum am menționat, Codul de procedură constituțională reglementează apărarea demnității judecătorilor Curții Constituționale și asigură condițiile corespunzătoare pentru exercitarea funcțiilor lor, încălcarea acestor prevederi fiind sancționată printr-o amendă de până la 25 salarii minime, adică 450 MDL sau circa 28,1 euro.

Reclamantului i s-a aplicat o amendă mai lejeră în sumă de 360 MDL. Ne putem întreba dacă această amendă e prea mare. Din punct de vedere teoretic această chestiune poate fi analizată sub diferite unghiuri:

1. al celui de drept administrativ moldav în mod general;
2. al celui de prevederi legale privind responsabilitatea pentru actele ce demonstrează „desconsiderare față de Curtea Constituțională”; sau
3. al celui de situație financiară a reclamantului.

Voi aborda pe scurt proporționalitatea sancțiunilor impuse persoanei interesate sub aceste trei unghiuri.

Codul contravențiilor administrative prevede diverse forme de sancțiuni, inclusiv de deținere de scurtă durată și amenzi. În ce privește cele din urmă, articolul 26 din Cod enunță că în principiu, pentru diverse tipuri de contravenții, cetățenii sunt pasibili de amenzi de până la 50 salarii minime și funcționarii de amenzi de până la 300 salarii minime. În unele cazuri, amenda se poate ridica până la 3 000 salarii minime. Președintelui baroului, fiind un funcționar în virtutea dreptului intern, în unele cazuri, i se poate aplica în unele cazuri o amendă în sumă între 300 și 3 000 salarii minime, potrivit naturii contravenției. Dat fiind acest fapt, eu estimez că sancțiunea impusă în cazul dat era simbolică sau, cel puțin, nu era excesivă.

În ceea ce privește prevederile legale generale, sancțiunile aplicabile pentru actele de desconsiderare față de tribunale și curți sunt stabilite de art.200/7 din Codul contravențiilor administrative, care prevede o amendă de până la 25 salarii minime sau o detenție administrativă de până la 15 zile. În virtutea Codului de procedură constituțională, autorii actelor similare porniți împotriva Curții Constituționale sunt pasibili numai de o amendă. Astfel, dacă comparăm sancțiunile prevăzute de prevederile generale cu sancțiunea impusă în cazul dat, aceasta nu ar putea fi considerată ca o pedeapsă de natură să „descurajeze” reclamantul.

Având în vedere principiul de individualizare a pedepselor, modul cel mai adecvat de a stabili dacă sancțiunea aplicată reclamantului era proporțională

trebuie de comparat suma amenzii cu veniturile persoanei interesate. Astfel, este posibil de apreciat dacă sancțiunea îl putea „descuraja”.

După părerea mea, această chestiune este crucială, având în vedere următoarele: o amendă de 360 MDL aplicată unei persoane care câștigă, de exemplu, 300 MDL lunar este o pedeapsă relativ grea, dar pentru o persoană care are un venit de 3 000 MDL lunar, este vorba de o sancțiune lejeră. Din aceste motive, aș dori să am informații suplimentare la veniturile reclamantului. Camera nu dispune de asemenea informații, eu nu pot decât să compar amenda aplicată în cazul dat cu standardul mediu de viață în Moldova, 1 000 MDL lunar. Este puțin probabil ca veniturile președintelui baroului moldav să fie mai mic. Astfel, dacă comparăm suma amenzii aplicate reclamantului cu veniturile lunare medii, observăm că ea este de două ori și jumătate mai mică. Aceste elemente demonstrează de asemenea că amenda impusă în cazul dat nu era excesivă și că ea poate fi considerată proporțională.

Oricare ar fi punctul de vedere adoptat, ajungem la concluzia că Guvernul pârât, sancționând reclamantul pentru desconsiderare față de Curtea Constituțională, nu a depășit limitele proporționalității.

În concluzie, ținând cont de cele de mai sus, eu nu constat nici o încălcare a drepturilor reclamantului garantate de articolul 10 din Convenție.